

Eduard
Ulla Morner

F Y R A K A P I T E L

i Robert Nérnsts memoareri

"UR PRIVATÅEKIVET OCH MINNET"

Strängnäs 1946.

FARMOR.

Torsdagen den 18. Maj 1897 dog i sitt hem i Linköping min gamla Farmor, grevinnan Ulla Mörner f. Montgomery.

Ulrica (Ulla) Christina Margaretha Montgomery var född på Falsterbo bruk den 28. Augusti 1764. Hennes far, överstelöjtnant David Robert Montgomery, f. 1771, var en berökt herra och tapper militär. I finsk-ryska kriget 1788-90 hade han varit med i striderna vid Kovalla, Uttismålm, Likala, Skogshy, Walkiela, Keitis och Kappa samt i juni 1789 personligen räddat Gustaf III, när denne taggades av en fältvakt, från att bli tillfångatagen av tre kosackar, för vilken bravur han på stället utsåndes till svärdsordensriddare. I pommerska kriget blev han 1806 tillfångatagen av fransmännen i Lübeck. Robert Montgomery ägde Falsterbo bruk i Tjust samt Wallnäs och Wij i Östergötland. Han byggde det äuverande corps-de-logi'et på Wallnäs, och hans dotter Ulla minnes som vanal, hur hon som liten flicka vid något besök på Wallnäs klev och hoppade på stockarna i bygget. Den gamle överstelöjtnanten var rökt och inell, bl.a. otroligt rödd för flugor. På somrarna fick därför flygeln i hems hem, och när någon knackade på dörren, möttes han den intillända med en flugsmälla, för den händelsen vägen flugf skulle följa ned in. Hon avgick ur armen redan 1841 och dog på Wij 1861. Robert Montgomery tillhörde en berömd skotsk krigarsläkt, vilken flugit, på grund av namnlösheten, men helt visat sig orätt, sannolikt från den svenska huggfrakturen, historiskt framstående normandiske släkt. Montgomery i Frankrike och England (Vulcan). De senare är den artificiella

att den i andra världskriget så berönde fältmärskalken Montgomery tillhör samma skotska släkt som vår Farmors far.

Ulla Montgomerys mor, Gertrud Christina f. Liljenstolpe, f. 1771, var dotter till cessessor Hans Baumen, 1788 adlad Liljenstolpe, och hans andre fru Inga Margaretha Hultman, dotter av rådmannen och handlanden Hans Larsson Hultman. Christina Liljenstolpe var änka efter lärjungen och ledamoten av Konungens Högsta domstol Johan Rogberg (d. 1806), när hon den 22. December 1807 på Falsterbo bruk gifte sig med Robert Montgomery.

Ulla Montgomery hade inga ytterföreträden. Hon såg rätt obetydlig ut, var ganska liten och ofta något klen, men hon hade den rikaste hjärtats bildning, var en stilla, fin, ädel och framstående personlighet. Hon tålde inte, att man talade illa om någon; skedde det, fick hon tårar i ögonen, reste sig och gick ut. Den 18. Maj 1822 gifte hon sig, endast 18-årig med den 36-åriga greve Knut Stellm Mörner af Morlunda, min Farfar, och makarna bosatte sig på Wallnäs.

Knut Mörner var född på Gåfvatorp i Småland den 9. Februari 1784 och major vid Kronobergs regemente. Han hade beväxtet Fälttåget i Norge 1814, vid 21 års ålder gått i rysk tjänst och varit kompanichef vid 6. ryska jägarregementet ur occupationssoldaten i Kremlriket 1816-17. Han var styrklig och yrkt brygg, varit i utsändet och stämman och ansågs som en hedernas, rejäl och förlitlig. Khuru munter till lynnet, brusade han lätt upp och igen slockt sig, men ängrade sig snart, f.s. var han grovkornig och svag för kvinnlig fägring. Knut Mörner var mycket musikalisk och spelade flitigt flöjt. Han var road av Mazzing, men också en synnerligen skicklig kortspelare. Han var stark väktare, tog aptituppen

till varje måltid och var en avgjord motståndare till nykterhetsrörelsen. Religiösa och sociala intressen synes han ha saknat.

Knut och Ulla Mörner voro kontraster nästan i allt. Det var inte mycket hos lille Ulla, som kunde verka tilldragande på mannen; hennes varma hjärta och allvarliga gudsfruktan förstod inte en sådant herre att uppskattas. Också var äktenskapet helt och hållet ett konvensionsparti, och för Knut hade svärföräldrarnas betydande förmögenhet varit den främsta faktorn. Hjärtligt var förhållandet aldrig mellan makarna. Men Knut var i regeln inte ovänlig mot sin hustru, som han ofta titulerade "Mitt lille barn", även om det var mycket hos henne, som hon hade svårt att finna sig i. Ulla var ytterligt omständlig, långsam och pedentisk. Det förargede mannen, att hon aldrig blev färdig, när hon skulle klä på sig. Hon var mycket ömtåligr och tog oerhört mycket på sig, när hon skulle gå ut, i synnerhet pälsverk och på huvudet 5 olika plagg. Ulla hägslade sig lätt i onödan. Skulle någon ut och resa, kom det för henne ellehanda olyckor, som kunde tänkas inträffra. Då skäntade Knut med henne och kunde säga t.ex.: "Ja, Ulla lille, taket kan också falla ned över oss".

Ulla var emellertid undfallande och hade stor respekt för sin "Mörner", som hon kallade honom, och, framför allt, hon fann sig i en av maken dirigerad livsföring, som bjärt kontrasterade mot hennes eget psyke. Några stridigheter mellan makarna hörde man aldrig talas om, och det måste främst tillskrivas makans blida väsen, tålamod och fördragsemhet.

Av Ullas föräldrar fingo Mörnera, Wallsnäs inräknat, års ockring ½ million. Men det smälte ihop betydligt under Knuts pleng. Luca och slösaktiga förvaltning. Sitt fastbruk skötte han med vän-

ekonomisk framgång och så originellt, att mjölkens inte alltid räckte till på vintrarna, utan mjölk och smör måste köpas. Men brännvin brändes vid gården i en sådan utsträckning, att lagret, trots riktig konsumtion, rekta i 25 år efter husbehovsbränningens avskaffande! Mest intressanta sig greven för hästarne och var mycket road av hästaffärer, varpå han dock knappast torde ha vinat något.

Hemmet på Wallsnäs var elegant med dyrbara möbler och vackert porstlin, som ofta tillökades. Där levdes mycket flöjt med stort umgänge, många kalas och fester, men bilar blott någon enstaka gång. Mest umgicks men med Lagerfelts på Röby och på Lagerlunda, Kugelbergs på Spellinge, von Meliborgs på Noratorp och Gyllencreutz's, först på Skackebo, sedan på Sörbo. Stundom tillgick det något uppsluppet, som t.ex. då värden siktade locka Gösta Lagerfelt på Röby att dricka för mycket, eller när musikläraren, som bodde på Wallsnäs, skulle sätta sig till pianot att spela och någon drog undan stolen, så att han föll i golvet, vilket skämt ~~gästerna~~ funnits lyskat. Wallsnäs hade alltid utmärkta kokerskor och ett "godt bord". Det hölls två kosthäll, ett i "stora huset" för herrskapet, ett i sna flygeln för betjänten, trädgårdsmästaren, trädgårdsmännen, kusken, oxdrängen och 7 pigor.

På 1850-talet reste greva Knut, som enskilda lide av "gåvan", några år varje sommar till Karlstad och hede då med sin hov och kontrapsonter till hustrun, guvernansen och andre unga flickor. Gårdsgången han reste ut, varo makten och drottarna med. De reste hela vägen med egna präktiga hästar. Som ädelsmän brukade greven besöka riksdagarna i Stockholm, och hela familjen var med. De bodde då åtminstone en gång, men sannolikt flera gånger, på Norrland.

gaten i samma hus som Fredrika Bremer och hennes syster (nu Årsetsklubbens hus). Dottern, Elise, fick då visa sin skicklighet för manen, Carl Bremer och spela på hennes clavecin. På våren brukade gravissen och dottern "dricka brunn" i Kungsträdgården, ett av "societeteas" näjen den tiden.

Makarna Mörner hade endast två barn, Carl Robert Stollen, min Pappa, f. 12. November 1833, och Carolina Christine Elisabeth (Elise), min "fester Elise", f. 12. Oktober 1835. Som barn svältföddes de i hemmet och ringo bl.a. aldrig smör på brödet. Så var tidens sed. Barnen skulle bli lätta och "sylfidiska". De brukade därför gå till flygelnsköt och utifrån, genom fönstret, tigga mat av kokersken. Elise, "lilla petitten", var faderns favorit. Hos henne beundrade han allt, hennes glada, tillgängliga väsen, hennes musik, hennes hurtighet, när hon körde den lilla ölmningen. Ingen fick klandra något hos henne. Men sonen Carl var tillbakasett i hemmet. Trots hans faktiskt utmärkta begåvning ansåg fadern honom dum och omöjlig. Men hos modern fick den stillsamme, silverliga, snällle och gudfruktige ynglingen företolka. Med stort tålmod hjälpte han också sin mor på och av med alla ytterplagg och stödde henne, när hon gick ned eller uppför en trappa. Och trots allt berättte Carl alltid sin far med äldre störsas värdom. Hans respekt för honom var f.ö. så stor, att han h. som gift kunde mycket tala och rodna något, när fadern tilltalade honom. För gubben Knut var det det värsta av allt, att sonen var liberal i politiken. Dessa varo med på Ridderhuset om riksdagarna, där den konservativa partiet liksom hans måg, Carl Hermelin, bekämpade det nya representationsförslaget, som dock mot Carl livligt gillades och därmed riktande som en ohjälpligt förlorad son.

Den 17. Sept. 1857 gifte sig Elise Mörner med löjtnanten friherre Carl Maximilian Hermelin på Traneryd i Småland. Följande är exklateredes förlovningen mellan Carl Mörner och Sara (Sally) Lovisa Ulrika Fries, dotter till den berömda botanikern Elias Fries och hans hustru Christina "iesländer", och den 3. Oktober 1861 stod deras bröllop i Botaniska trädgården i Uppsala. Greve Knut betraktade denna förbindelse nästan som en ~~mölliens~~, Men i sin glada, kvicka och livliga sambustru blev han ~~snart~~^{det oaklat} mycket förtjust.

Sedan Elise gift sig och flyttat till Traneryd, blev pappa Knut för en tid alldeles som borttappad och hele världen död för honom. Han ville inte längre vara kvar på Wallsnäs, och Mörners flyttade hösten 1858 till Stockholm. Wallsnäs uterrenderades till jägmästare Erik Georgsson Hjort. I Maj före flyttningen ställde greve Knut till med en storartad auktion, som pågick i 3 dagar, och varav minnet länge levde i de kringliggande bygderna. En stor mängd mycket dyrbara saker såldes, att inte sätta slumpades bort, möbler, porslin och mycket annat. En konsthändlare köpte bl.a. en kinesisk servis för 700 riksdaler och sålde den sedan för 3,000. Nest köpte jägmästare Hjort, den blivande arrendatorn, bl.a. en salongsmöbel för 360 riksdaler och en suflettvagn för 100. Hela detta tilltag var obehövligt, ja, obegripligt. Det var åtskilligt som grämde Elise Hermelin och den nyförlovade Sally Fries, vilka båda var närvarande. Jägmästare Hjort skänkte sedan sin stora samling av arkeologiska, etnografiska och konstsaker till Kisa socken och bildade därav ett museum. Det är möjligt, att en del pretiosa och curiosa från våra Farföräldrars hem ingå där.

För sin stockholmsvånning - ver vet jag inte - köpte Mörner nya möbler. Där bodde de i 6 år. Om deras liv där vet jag ingen.

ting, mer än att de från hösten 1861 umgängos med de unga nygifta, senen Carl och sonhustrun Sally, en samvaro som dock förbittrades av de politiska striderna om den förestående representationsförändringen. Sonerna tilldrogtes emellertid de gamla makarna på Wallensås. De bodde där i stora byggnaden, som fätt behållit det nästfördigaste härför, under det att Hjorts bodde i ens flygeln. 1864 återflyttade de helt till Wallensås, och gamla greven återtog själv med hjälp av en rättare skötseln av lantbruket. Vid arrendets utgång återköpte Mörner av Hjort en hel del inre och yttre invandrarier och materialier för inalles 1323,84 riksdaler, däribland den nyschämnda salongsmöbeln för 400, varav Hermelins på Marieberg nu ha större delen.

Den gamla greve Knut hade nu inte längt kvar att leve. Till ämnlidandet sällade sig leverkräfts, och han måste lägga sig till sängs. Han var mycket tåligr och klagade aldrig. När sonhustrun varit på Wallensås tolde han emellertid knappt hjälp av någon annan, hon skulle alltid sitta hos honom. När han sköttes hon mist av så barmordet, soldathustrun "medom" Thor, så bra, enlig den sjuke, och hon borde kanoniseras. Farfar dog den 12. November 1866 vid åttaiden på eftermiddagen efter att ha varit sanclös några timmar. Några i rummet varo endast hans hustru, madam Thor och trotillkarlarna Carl och Augusta. Knut Mörner jordfästes i Nykila kyrka och begravdes i Nykila gamla kyrkogård vid siden av sina sista förfäldrar. Den sista skräckslaget för Farfar var huru noge hon var med sin reskes vagnning. Bl.a. skulle loknet stickas med pärlsyren.

I boken "Andliga MorgonGävlar" av Hr. Aruga, och därmed Mörner och nu ägon av min dotter Ulia, står på sidan 334 det här meddelagva efter H. Krooksligheds Bill, dvs det "Kvarungevälet av 1

Himlen, däden vi ock vänta Frälsaren, Herren, Jesum, Christum".

Här har Farmor antecknat: "Knut sista söndag på jorden".

Egentligen var det först efter Farfars bortgång, som Farmor fick helt vera sig sjölv och leva ett sådant liv, som överensstämde med hennes sinneslag. Hjärtesod, som om de fattiga, och mycket givmild, var hon obeskrivligt enkel och anspråkslös för egen räkning. Hon reste i 3. klass på en tid, då detta inte var vanligt bland "ständerspersoner", men gav vår kusk (Nyholm) 5 kronor i drickspengar ett avsevärt belopp den tiden. I omkr. 25 år bodde Farmor som änka på Wallsnäs, verkade så mycket som möjligt för sina underhavandes bästa och utövade en storstad välgörenhet, varon långt efteråt berättades i Nykil. Hon bodde kvar i stora byggnaden, men där levades det nu mycket enkelt. Trotjänarinnan Carolina lagade maten, alltid god, men aldrig överflödig. Farmer var sparsam och Carolina hushållsaktig. Trädgården, som Farmor behöll för egen räkning, sköttes av trädgårdsmästare Nylander, en snäll, duklig och pålitlig kuri, vilken f.ö. uträttade allt manligt arbete, som Farmor behövde få utfört. Lantbruket var utarrenderat. I December 1880 kom som arrendator till Wallsnäs den 24-åriga Carl-Henrik Macchel, som den 20. September 1881 gifte sig med den 25-åriga Ing af Wetterstedt. De varo fina och älskvärda sinniskor och bodde i den ena flygeln. Sedan Macchels i Oktober 1886 flyttat från Wallsnäs, överlämnades gården till en bonde, som aldrig nöllades annat än "Fader Eriks", under det att hans hustru titulerades "Klara Nor". Efter Fader Eriks död arrenderades gården "gemeinken" av hans son, Göran i Linnéhult, och hans maka, Johan Börn i Hagsgården, gift med Pehr Eriks dotter Hilda. - Överjägmästaren Carl Johan Gyllenhammar av Söbo, en familjen Mörners mångåriga och trofasta vän, skötte Far-

mors affärer.

Fermors trogna vän, hjälp och stöd i allt socialt arbete var frun Sofie Pfeiff. De varo ett i allt, ett hjärta och en s^ag. Sofie Louise Pfeiff var född på Stjärnsund i Östergötland 1820, dotter till friherre Gotthard Theodor Pfeiff och hans hustru, Louise Christina f. Gripenksi^{ld}. Hon var mycket begåvad, humoristisk och socialt intresserad och ägde en gudsfrukten, som onsattes i tjänsten för kyrkan. Redan vid unga år blev hon sällskapsdamer hos Fermors mor "Förstinaden" Christine Montgomery, f. Liljenstolpe, och stannade hos henne ända till 1860. Då blev hon föreståndarinna för det av hertiginnan Sofie av Östergötland anupprättade "Hemmet för fridkvinnor", det som sedan kallades "Drottningens skydds hem". Efter Farfars död kom hon som sällskapsdamer till Fermor. "Någon annan så plikttagen människa som hon finnes inte", sa Fermor.

Fermors gamla trotjänarina Caroline Dahlström hade kommit till Wallnäs som en liten flicka, när hon nyss fått sitt läst. Hon avancerade först till Elise Mörners kammarjungfru, senare till Grossmammas (Fermors), och sist till hushållerska. Som sådan slutsedde hon sig att styra hela Wallnäs, och det var inte bra att råka i onåd hos henne. Men använde gärna kraftuttrycket "Vi". "Så gör vi", sa Caroline, och därvid blev det. Vanligen var hon missnöjd, men Farfaren kände ejler barnbarn komma på besök, hon ville inte ha några extra besök, men vad hon gjorde, gjorde hon väl. Caroline var alltid mycket tillgiven. Men min Mammas hude svärt att salta regn, det var nästan för mycket kommedie, tyckte hon.

Dessa saker som min Pappa berättade Wallnäs vorde ha varit under 1872. Det var också santi på mitten, hertigar Gyllenstierna och Gyllenstiernas dotter Marie Louise, och händelsevis var deras

när det "ändrade till" på yttertrappan. Fruntimren blev mycket rädda, och man undrade, vem av dem som skulle gå och öppna. Carolina visste inte, om hon vågade, men måste göra det till slut. De som kommo, varo emellertid endast min Pappe, som kom med sonen Carl (min bror) för att hälsa på sin mor.

Farmor hade upprättat en syskola för godsets barn, och när Sofie Pfeiff kom, blev hon dess föreståndarinne. Tante Sofie var ytterst noggrann med barnens undervisning, och de syddes utomordentligt väl. Varje jul gav Farmor en fest i skolan, årets största inom socknen. Inte blott syskolans barn, utan godsets alla barn och alla grannars varo bjudna. Allt var då mycket "gentilt", det var de enda tillfället, då Farmor som hänks slog på stort. Då hölls alltid något föredrag. Och så fingo barnen dansa kring julgranen, vilket kländrades av de pietistiskt inställda inom socknen. Syskolans verksamhet fortsatte så länge Farmor bodde på Wallnäs.

När Heraldoo folkskola nära Wallnäs uppfördes, skänkta Farmor marken därtill. Dessutom överlämnade hon en liten fond till slöjdans främjande vid skolen. Med ränten av denna fond bekostades Aminstone ännu fram emot 1920-talet barnens slöjdmaterialier, så att alla barnen fingo sina slöjdarbeten gratis.

Mot oss syskon var Farmor snill och vänlig, och vi hände av henne. De obligatoriske lyckönskningsurvan till hennes födelsedagen den 23. augusti funne vi dock besvärliga. Det var inte lätt att få siffer år i någon mån variera uttrycken eller att lyckas finna något att skriva om, som inte de 3 andra också berättade. Vi brukade "poxa" för att få vara ensamma om det ens elijt andre ännar. Farmor gästade längre tider först Hofsta och sedan Mariaberg, och en eller annan gång fick någon av oss göra ett besök på Wallnäs, men

ta gången jag hälsade på Farmor på Wallsnäs var som nyoskedad student sommaren 1885. Jag reste med järnväg till Mäntorp och gick därifrån till Wallsnäs. Gång på gång berättade Farmor sedan för mig om denna märkligaste händelse, alltid med samma ord: Kuru hon undrade, vad det kunde vara för en ung man, som med så roska steg utyrde upp på gården. "Men så fick jag se den lilla kokurden i mössan och såg då, att det var Robert i studentmossa". Jag stannade på Wallsnäs några dagar. Farmor var bedärande soyll och rare Carolina, inför vilken jag lyckligtvis funnit nåd, månade om mig, jes häpnade över husets av Caroline övergjorda mops och hälsade i flygeln på den vänliga unge familjen Mechel. En dag gick jag till Sörbo för att hos Gyllencreutz' hämta något åt Farmor. Jag gick in i köket, framförde mitt ärende och satte mig att vänta på vad jag skulle få med mig. Om en stund kom Överläkarens fru (Mistore z. Högl), förfestade sig över att jag satt i köket och tog mig in i väningen. Farmor fann min empråkelighet sensationell och fick en ny intressant episod att berätta.

Mot slutet av 1880-talet hade Farmor olivit allt mer tid. Hon led av alkämia, mycket svår reumatisk värk och gick sista året i säng. Hon flyttades då, sannolikt 1891, till Linköping, Kyrkogata 26, nära botten. Wallsnäs utehöndrades hon fr.o.m. den 14. Mars 1892 till sin dotterson Ernest Bernolin. Här hushållsade till en hög åring hans systrar Eva för honom. Hon frusen var redan förrän 1891, mister Thyrs, och sedan de kommanvigna den 7. Juli detta år, levde hon med hennes hustru och barnen folk på Wallsnäs. 1892 sålde Farmer sitt hus i Brast för 42.000 kr., vilket var lugnet för den verkliga världen, som faktiskt visade hantligt, på företrädes sällskapen av huvudsakligen gamla Farmera hyrsmeder. Och al festar Milne, omväxla med M. Larsson

hos Farmor och gillade affären, tyckte Schoug, det var bäst att smälle till med det samma. Men morbror August (Almén), som ofta skötte Mammas affärer och alltid ömmade för "Sallys barn", var helt upprörd över att ingen från Mörnerska sidan blivit tillfrågad. Vi syskon voro dock endast glada över att Wallsnäs bevarades i släkten och att sväger Ernst och syster Thyra flingo denne hjälp.

Både under Wallsnäs-tiden och sedan Farmor flyttat till staden besökte Mamma henne ofta. Den 19. Oktober 1893 hälsade jeg på Farmor i Linköping. Det var sista gången jag såg henne. Hon var mycket skral, men tog vänligt emot mig och min nyköpta, för tillfället högst ynkliga 7 veckors valp, Pio (II). Hon bjöd mig på middag, varefter jag reste till Hermelins på Wallsnäs. Mamma hade då en längre tid varit på Wallsnäs, och den 23. lämnade vi till hemmans gården. Mamma stannade 5 dagar hos Farmor, jeg fortsette till Vänersborg. Jag hade ånnat resa kensalvigen från Norskölu, men som båttiderna inte passade, blev det järnvägarese. Mamma berättade sedan, att Farmor varit full av bekymmer för att "Tue", som hon kallade Pio, skulle ramla över bord vid färden över Vättern, eller att någon skulle stjäla "hende", medan jeg hade laktioner. "Det var ett så sött litet krök",

Det var en svår sorg för Farmor, när tante Sofie Kjellzæde den 30. Maj 1896 gick ur tiden. Hon cräntes enskilt vid Farmor, enälla rara dotterdotter Eva Hermelin, som sedan stannade hos Farmor och kärleksfullt vårdeade henne under hennes sista sjukdom. Farmors lidande var mycket svårt, vilket alstod sverrat. Ego i mitt sätt viskoi, kunde hon aldrig ligga. Hon sopte i sängen, omstoppad av kuddar. Vid sidan stod ett bord, från vilket ett knapptipsrör drog ut över sängen framför Farmor, så kunde ligga i säng. Jag

mot vilken den fremåtböjda Farmor lutade sin panna. På netten stod en stol vid sängen, en stol med festbundna kudder, mot vilken Farmor lutade sig åt sidan. Men aldrig klagade hon, alltid var hon nöjd och tacksem, alltid vid bästa humör.

Den 13. Maj 1897 hälsade Mamma på Farmor i Linköping och fortsatte till Wallnäs den 15. I tanke att efter några få dagar återvänds till Linköping. Men innan detta blivit av, får Mamma tisdagen den 18. Maj på morgonen telefonmeddelande från Eva Hormelin, att Farmor på netten lämnat det jordiska. Eva hade varit hos henne de sista stunderna. "Din gamla, värde Farmor", skriver Mamma samma dag från Wallnäs till mig, "har fått sluta sitt smärtfulla liv. Vid just denna tid för 39 år sedan kom jag som fästning f.f.g. till Wallnäs. Svärmar har sedan skänkt mig mycket kärlek, och hon står för mitt minne som en sällsynt manna och fint (d.v.s. ädelt) tänkande kvinnan". Tre dagar senare skriver Mamma, fortferende från Wallnäs, till syster Gertrud: "Det var mycket påkostande ett ej få närvära vid svärmmors dödsbådd, ej för hennes skuld, hon hade väl knappast haft reda därpå, men för det högtidliga och allvarliga att så den käre lösas från de jordiska banden. Mitt minne af den härliga dröga är idel godhet, jag har ofta tyckt, att Mamma var så ädalt förfogd i förenings med enkel och enspråkals. Hon var ej af de företagsamma, men denne bild af godhet och framför allt af genvinst, har nog fullt af mycket värde som ett ifrigt syslande med sådant bestryr. Jag har också hört ens en öfverdrift af min svärmar. Ja, "bakhems öro kan gerke fäderf. Det kan sägas om Mamma".

Farmors romatiskt hopböjde knopp hade i dödfoddbläcket växt ut. Från sin sittande ställning fällt hon huvudet på ryggen och var alldeles rak. • Tisdagen d. 25. Maj gjorde hon sin sista

Närvarande voro bl.a. förutom Marma och jag, farbror Carl och syster Blise, syster Elisabeth, som under resen haft hand om den mycket stora kraneskartongen (kransen av dubbla vita körsbärsblommor), vidare Fermors brorödöttrar (f.Montgomery) Agnes Barnekow och Gabrielle Fahlcrantz, Ernst & Thyra, Ingrid och Eva Hermelin samt Axel och Anna (f.Mörner) Grawell. Flera av begravningsgästerna behöve en "jungfru" Värdig, som hyrde ut rum. Det var en svår besvikelse för Marma, att bror Carl, trots de mest beväkande skrivelserna från henne, vägrat att komma. Carl byste en orosfull motvillig beröringscafer, ju högtidligare dess värre, och aldrig visat nådans minstlag av sorg, kanke sentimentalitet, verkligen han saknade känsla för sambendet med gänga släkten. Ens och Lindeas kranekom emellertid fram frisk och var mycket tacker. Marma grätte sig över ett endast hon och jag representerade lämnermedet: "Jag har så ledan deröver", skriver hon till Gertrud, "den liknade gästen har ju varit så god mot oss alla, af Hermelinsamma kramma flero".

Jag tjänstgjorde vid denne tid vid Härnösandsgatan i Norrköping och hade fått permission för jordfästningen. Nå jag kl. 12 kommit till Linköping, åto vi middag, och kl. 3 var jordfästningen. Den var högtidlig och vacker. Nykila församling hade sju kat representanter och en vacker kranek. Alla väntades av det tillmod, personer åtagalagt under lidandet och gladdes över att nu få fått komma till god vilja. I Norrköping hade Gertrud Fermor sitt gräves allt för gravalkapliged. Här skickas hennes i den Norrköpingska familjegraven på gamla kyrkogården, där Fermors mormor och farfadrar förut viles. Ingrid, Blise och jag varo dessutom härvidande.

Nog kände jag alltid hållig av mina vänliga kamrater, men jag

kärlek och värnad, jag bort ägna denne fromme, försynte, ädla personlighet, och allt vad hon skulle ha kunnat ge mig från en tid och en miljö två generationer bakom min egen, det förstod jag först efter många år.

Efter jordfästningen kvarstannade Mamma och faster Elise några dagar i Linköping i och för beuppteckning och arvskifte. Till en början närvoro även Ernst och Thyra, Ingrid och Eva. Farmors testamente var strängt taget inte juridiskt giltigt, då vittnesmännen voro döda och åtskilliga strykningar förekommo (dispositioner till tante Sofie och Carolina, som nu gått bort, och till Wallnäs slöjdskola, som upphört). Men det följdes till punkt och pricka. Av märblar fanns det mycket litet, men åtskilligt anset av värde. I allt vad som rörde præciosa, jämnställde testamentet Mammas, sonens änke, med faster Elise, den egna dottern, "mina både kärleksdöttrar", som Farmor skrivit. Elise skulle ha ett guldhalsband, Sally 2 armband. "Det öfriga af mine nippor skola mine älskade döttrar i kärlek dela och efter deras död gifva till hvem af sine döttrar de ej selv vilja; säljas bör det ej. Af silfret skall Elise först undantaga ... (oläsligt ord) silfret, en kaffekanne och ^{en} liten gräddsnäcke, Sally silfverhandfat och kenne samt silfverpärlhöken. Det öfrige silfret skola de i kärlek dela". Några särskilda saker voro beständna för bror Carl, mig (silverrepeteruret, som jeg aldrin fått), systrar Ulla, Knut, Adolf och Ingrid Hermelin. "Sedan allt dötter är undantagat, sker arvskiften i laga ordning". Den 30. Maj skriver Mamma till bror Carl: "Boet'ha vi i alla inlät efter blista förstånd, en och en sak ha vi sett mot hvartannet och med några mindre salter ej hinnat, om de ej kunnat räknas lika värdefulla, hvarefter vi drogit lot

Följande dag var Mamma åter hemma på Mariaberget.